

LIVING PLANET REPORT 2024

System w niebezpieczeństwie

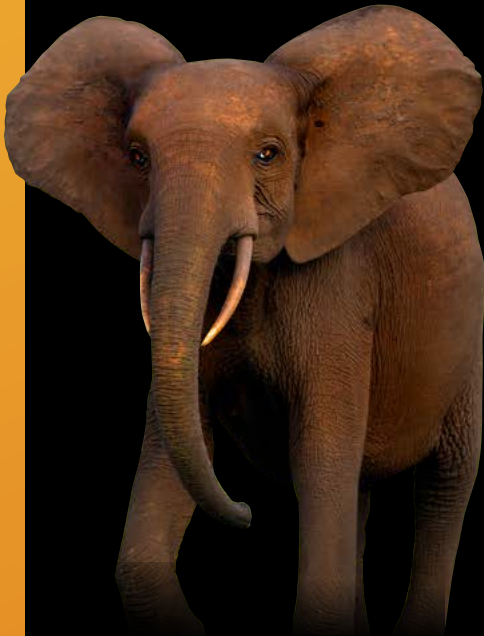
PODSUMOWANIE DLA MEDIÓW

październik 2024

Kirsten Schuijt,
dyrektorka generalna
WWF International:

„Połączone kryzysy utraty przyrody i zmiany klimatu prowadzą dziką przyrodę i ekosystemy ku niebezpiecznym globalnym punktom krytycznym, których przekroczenie grozi zniszczeniem systemów podtrzymywania życia na Ziemi i destabilizacją społeczeństw. Choć to dramatyczna sytuacja, jeszcze nie jest bez wyjścia. Decyzje i działania podjęte w ciągu następnych pięciu lat będą miały kluczowe znaczenie dla przyszłości życia na Ziemi. Mamy moc sprawczą i odpowiednie możliwości, żeby odwrócić bieg zdarzeń. Możemy odbudować naszą żyjącą planetę, jeśli zaczniemy działać już teraz.”

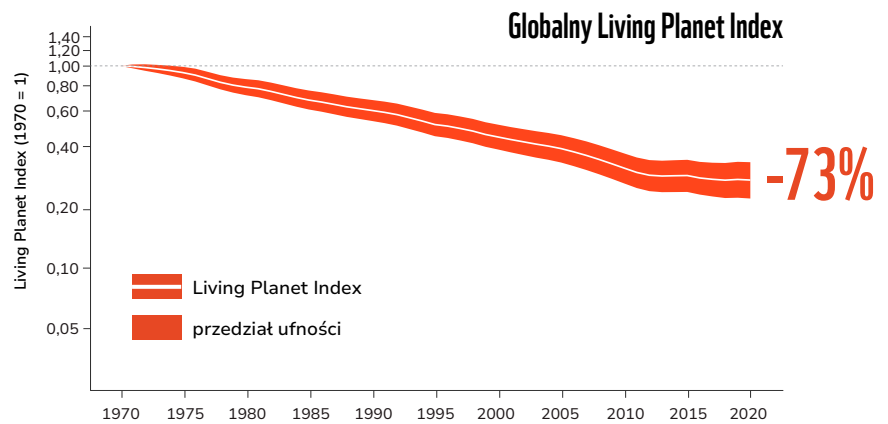

2024 LPR PODSUMOWANIE DLA MEDIÓW

Co to jest Living Planet Report?

Living Planet Report (LPR) jest wszechstronnym badaniem trendów dla globalnej różnorodności biologicznej i zdrowia planety. Tegoroczna, piętnasta edycja raportu prezentuje oparty na danych naukowych przegląd stanu przyrody z uwzględnieniem wskaźnika Living Planet Index (LPI), który śledzi trendy populacji gatunków na całym świecie. Najnowszy raport ujawnia **katastrofalny -73% spadek średniej liczebności monitorowanych populacji dzikich gatunków w ciągu zaledwie 50 lat (1970-2020).**

Spadek populacji dzikich gatunków jest wczesnym sygnałem ostrzegającym o zwiększonym ryzyku wymierania i potencjalnej utracie funkcji ekosystemów. Kiedy ekosystemy tracą odporność, stają się bardziej podatne na destabilizujące je czynniki. Raport analizuje, w jaki sposób podwójny kryzys utraty przyrody i zmiany klimatu przybliży planetę do niebezpiecznych i nieodwracalnych punktów krytycznych.

LPR podkreśla pilną potrzebę realizacji globalnych celów w zakresie przyrody, klimatu i zrównoważonego rozwoju do 2030 roku i przedstawia rozwiązania, które pozwolą tego dokonać dzięki sprawiedliwej i inkluzywnej transformacji systemów: ochrony środowiska, energetycznego, żywnościowego i finansowego. Raport ostrzega, że następne pięć lat będzie miało decydujące znaczenie dla przyszłości życia na Ziemi, ale jest jeszcze nadzieja: **możemy odbudować naszą żyjącą planetę, jeśli zaczniemy działać już teraz.**

Wskaźnik Living Planet Index 2024 pokazuje, że wielkość monitorowanych populacji kręgowców spadła średnio o 73%. Procentowa zmiana wartości wskaźnika odzwierciedla średnią proporcjonalną zmianę liczebności populacji w ciągu ostatnich 50 lat, a nie liczbę utraconych osobników czy populacji. Biała linia reprezentuje wartość wskaźnika, obszary cieniowane oznaczają przedział ufności (przedział ufności 95%, zakres od -67% do -78%).
Źródło WWF, ZSL. Living Planet Index Database. 2024.

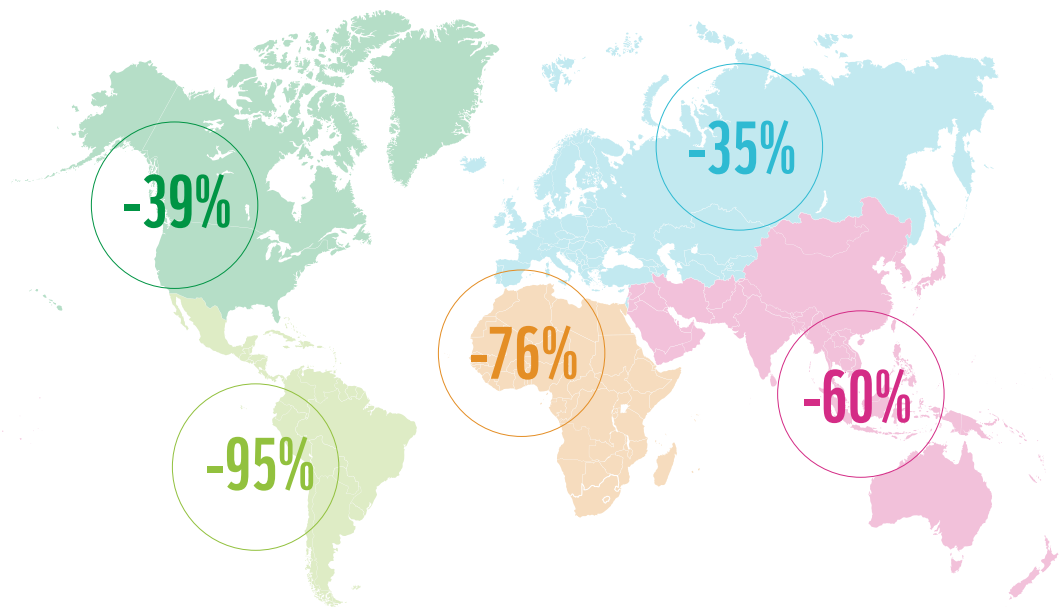

Ocena degradacji przyrody

Mierzenie, jak i dlaczego przyroda się zmienia, ma kluczowe znaczenie w skutecznym przeciwdziałaniu zagrożeniom dla najważniejszych systemów naturalnych. Obliczany przez ZSL (Londyńskie Towarzystwo Zoologiczne, Zoological Society of London) wskaźnik Living Planet Index śledzi, jak średnia liczebność populacji zwierząt zmieniała się w latach 1970-2020. Wskaźnik LPI opiera się na danych dla prawie 35 000 populacji 5495 gatunków kręgowców (gadów, płazów, ryb, ptaków i ssaków). Living Planet Index i podobne wskaźniki pokazują, że tracimy przyrodę w zastraszającym tempie.

Największego spadku doświadczyły populacje gatunków słodkowodnych, następnie populacje gatunków lądowych i morskich.

Taki stan rzeczy wynika z rosnącej presji wywieranej na siedliska i gatunki słodkowodne. Rybom słodkowodnym często zagrażają zapory, przegrody i inne ingerencje w siedliska, które mogą blokować szlaki migracji.

Living Planet Index według regionów IPBES dla połączonych populacji gatunków lądowych i słodkowodnych od 1970 do 2020 roku

Trendy różnią się pomiędzy regionami z uwagi na różne rodzaje i poziomy presji wywieranej na przyrodę w ostatnich 50 latach. Największe spadki obserwowane są w Ameryce Łacińskiej i na Karaibach, w Afryce oraz regionie Azji i Pacyfiku. W Europie i Ameryce Północnej skutki dla przyrody były już widoczne na dużą skalę przed rokiem 1970, co częściowo tłumaczy, dlaczego trend w tych regionach jest nieco mniej negatywny niż gdzie indziej.

Degradacja i utrata siedlisk, którym winny jest w głównej mierze system żywnościowy, to najczęściej raportowane zagrożenia dla populacji kręgowców, następne w kolejności są: nadmierna eksploatacja, gatunki inwazyjne i choroby. Inne zagrożenia obejmują zmianę klimatu (która najczęściej dotyczy populacji w Ameryce Łacińskiej i na Karaibach) oraz zanieczyszczenie (zwłaszcza w Ameryce Północnej oraz regionie Azji i Pacyfiku).

Jak wyliczany jest wskaźnik Living Planet Index?

Na całym świecie dzikie zwierzęta liczone są z wielu różnych powodów. Jeśli monitoring danego gatunku jest prowadzony przez wiele lat na jednym obszarze, jest w stanie wykazać, jak zmieniła się wielkość populacji w tym konkretnym miejscu.

LPI wykorzystuje te dane, żeby ustalić, czy średnia względna liczebność populacji monitorowanego gatunku zwiększyła się, zmniejszyła, czy pozostała na tym samym poziomie. W tym celu informacje o zmianach w liczebności są pobierane z bazy danych Living Planet Database i uśredniane.

W odniesieniu do LPI używamy słowa „spadek” zamiast „utrata”, ponieważ LPI pokazuje średni trend zmiany liczebności populacji, a nie średnią liczbę utraconych pojedynczych osobników czy gatunków.

Wskaźniki LPI z lat 2022 i 2024 roku nie powinny być ze sobą bezpośrednio porównywane, ponieważ wykorzystywane zestawy danych zmieniają się pomiędzy kolejnymi edycjami raportu. Tegoroczny wskaźnik uwzględnia o 265 gatunków i 3015 populacji więcej niż ostatni LPI.

MORZA

-56%

LĄDY

-69%

WODY SŁODKIE

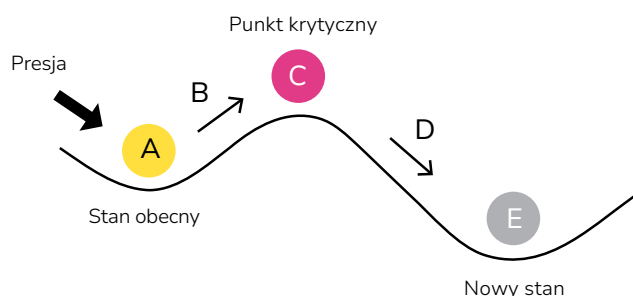

-85%

Jesteśmy coraz bliżej niebezpiecznych punktów krytycznych

Kiedy skumulowane efekty presji przekraczają określony próg, dochodzi do efektu domina, w którym zmiany są samonapędzające i bardzo poważne, często zachodzą gwałtownie i są potencjalnie niemożliwe do odwrócenia. Nazywamy to punktem krytycznym. W świecie przyrody o punktach krytycznych mówimy wtedy, gdy pod wpływem jednej lub wielu presji, na przykład degradacji siedlisk, zmiany użytkowania gruntów, nadmiernej eksploatacji lub zmiany klimatu, system przekracza krytyczną granicę.

Jeśli nie będziemy przeciwdziałać rozwijającym się obecnie negatywnym trendom, ryzyko wystąpienia punktów krytycznych o potencjalnie katastrofalnych konsekwencjach będzie bardzo wysokie. Punkty krytyczne mogą mieć zasięg globalny, mogą one zniszczyć ziemskie systemy podtrzymywania życia i zdestabilizować społeczeństwa na całym świecie, stanowiąc poważne niebezpieczeństwo dla ludzkości i większości gatunków.

System pozostaje stabilny (A, żółte koło), nawet jeśli stale zachodzą w nim małe zmiany, o ile jest w stanie zaabsorbować istniejące presje (czynniki zmiany). Pod wpływem presji (B) system może jednak stopniowo lub w sposób nagły osiągnąć swoje granice, czyli punkt krytyczny (C, różowe koło). Kiedy punkt krytyczny zostaje przekroczony, zmiana przyspiesza (D) aż do momentu, w którym system osiąga nowy stan (E, szare koło).

GLOBALNE PUNKTY KRYTYCZNE

Zamieranie puszczy amazońskiej

Las deszczowy w Amazonii jest domem dla ponad 10% lądowej różnorodności biologicznej naszej planety, magazynuje 250-300 miliardów ton węgla, a zamieszkuje go ponad 47 milionów ludzi. Ponieważ zmiana klimatu i wylesianie prowadzą do zmniejszenia opadów, punkt krytyczny może zostać osiągnięty, kiedy warunki środowiskowe w dużej części Amazonii staną się nieodpowiednie dla lasu tropikalnego, wywołując nieodwracalną zmianę. Skutki byłyby katastrofalne – doszłoby do utraty różnorodności biologicznej i wartości kulturowych, nastąpiłyby zmiany w regionalnych i globalnych wzorcach pogodowych, obniżyłoby się wydajność rolnictwa, a światowe dostawy żywności zostałyby zakłócone. Zmiana na taką skalę przyspieszyłaby również globalną zmianę klimatu, ponieważ puszcza amazońska z pochłaniacza węgla stałaby się źródłem emisji ze względu na pożary i obumieranie roślin. Do atmosfery mogłoby przedostać się nawet 75 miliardów ton węgla, co uniemożliwiłoby osiągnięcie celu 1,5°C.

Masowe zamieranie raf koralowych

W morzach i oceanach wywołane zmianą klimatu podwodne okresy upałów powodują ocieplenie wód powierzchniowych i masowe blaknięcie koralowców. Na australijskiej Wielkiej Rafie Koralowej masowe blaknięcia obserwowane były w latach 1998, 2002, 2016, 2017, 2020, 2022 i 2024. Międzyrządowy Zespół ds. Zmian Klimatu (IPCC) przewiduje, że 70-90% raf koralowych obumrze nawet przy ograniczeniu wzrostu globalnej temperatury do 1,5°C. Utrata jednych z najbardziej zróżnicowanych biologicznie ekosystemów na naszej planecie miałaby poważne konsekwencje społeczne i gospodarcze. Około 330 milionów ludzi jest bezpośrednio zależnych od raf koralowych, które chronią ich przed sztormami, są źródłem pożywienia, dają możliwość utrzymania się i zapewniają inne korzyści.

W wielu przypadkach równowaga jest bardzo krucha, ale punktów krytycznych można jeszcze uniknąć. Teraz jeszcze mamy szansę na działanie, żeby zwiększyć odporność ekosystemów i zmniejszyć negatywne skutki zmiany klimatu i innych presji, zanim punkty krytyczne zostaną osiągnięte.

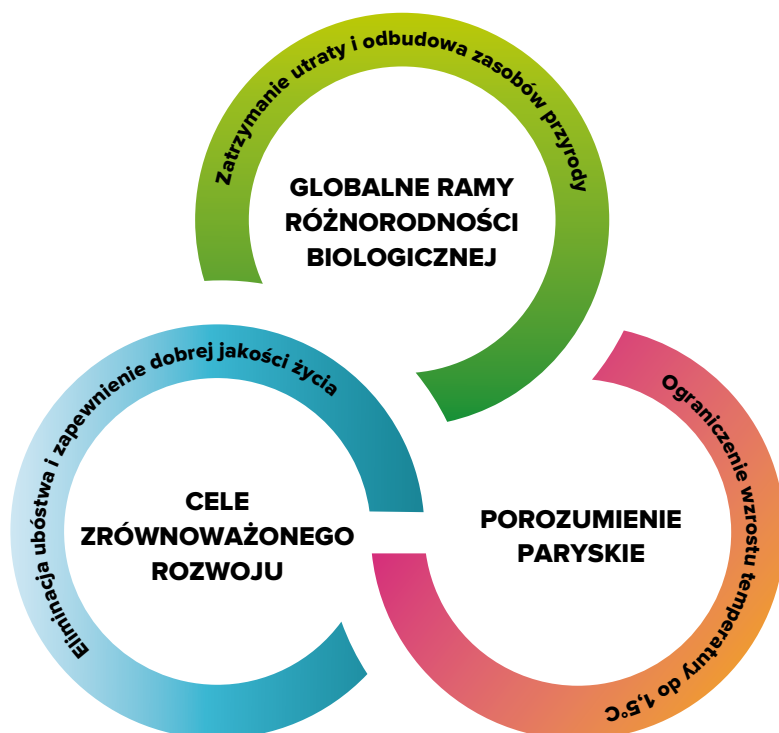
Nie realizujemy naszych globalnych celów

Międzynarodowa społeczność uzgodniła szereg globalnych celów, które pozwolą zbudować dostatnią i zrównoważoną przyszłość, między innymi poprzez zatrzymanie i odwrócenie utraty różnorodności biologicznej (Konwencja o różnorodności biologicznej, CBD), ograniczenie wzrostu globalnej temperatury do 1,5°C (ramowa konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, UNFCCC) oraz wyeliminowanie ubóstwa i zadbanie o dobrostan ludzi (cele zrównoważonego rozwoju, SDG). Mimo wyznaczenia celów globalnych krajowe zobowiązania i podejmowane działania są niewystarczające, żeby osiągnąć cele na 2030 rok i uniknąć punktów krytycznych, które uniemożliwią ich realizację. W obecnej sytuacji:

- **Ponad połowa SDG na 2030 rok nie zostanie osiągnięta, a w przypadku 30% z nich nie będzie żadnego postępu albo nastąpi pogorszenie w stosunku do stanu wyjściowego z 2015 roku.**
- **Nawet przy realizacji obecnych zobowiązań wzrost średniej globalnej temperatury wyniesie 3°C do końca stulecia, co nieuchronnie doprowadzi do wielu katastrofalnych punktów krytycznych.**
- **Krajowe strategie i plany działania na rzecz różnorodności biologicznej są nieadekwatne i nie posiadają odpowiedniego wsparcia finansowego i instytucjonalnego.**

Dążenie do realizacji celów w zakresie klimatu, różnorodności biologicznej i zrównoważonego rozwoju w oderwaniu od siebie nawzajem rodzi ryzyko konfliktów, na przykład pomiędzy wykorzystaniem gruntów do produkcji żywności, ochrony różnorodności biologicznej lub generowania energii odnawialnej.

Realizacja celów w zsynchronizowany sposób otwiera wiele potencjalnych możliwości, pozwalając jednocześnie na ochronę i odbudowę przyrody, łagodzenie i przystosowywanie się do skutków zmiany klimatu oraz poprawę jakości życia ludzi.

Transformacja i zrównoważone rozwiązania

Aby zachować planetę, na której ludzie i przyroda będą mogli prosperować, potrzebujemy działań na miarę stojącego przed nami ogromnego wyzwania. Potrzebujemy dużo więcej skutecznych działań w zakresie ochrony przyrody, przy jednoczesnym systematycznym eliminowaniu najważniejszych czynników jej utraty. Będzie to wymagać przede wszystkim transformacji naszego systemu żywnościowego, energetycznego i finansowego.

1 ZMIENIAJĄC SYSTEM OCHRONY PRZYRODY

obszary chronione obejmują obecnie 16% powierzchni lądowej oraz 8% powierzchni morskiej planety. Ramy różnorodności biologicznej z Kunmingu/Montrealu (GBF; Global Biodiversity Framework) zakładają objęcie ochroną 30% obszarów lądowych i wód oraz odbudowę 30% zdegradowanych terenów do 2030 roku. Kraje potrzebują rozszerzyć, wzmocnić, zapewnić łączność i odpowiednio finansować swoje sieci obszarów chronionych z poszanowaniem praw i potrzeb ludzi. Ochrona przyrody będzie skuteczna w długoterminowej perspektywie tylko wówczas, gdy weźmie pod uwagę prawa, potrzeby i wartości rdzennej ludności i społeczności lokalnych. Niezbędne jest również zwiększenie efektywności ochrony przyrody poza obszarami chronionymi.

3 TRANSFORMACJA SYSTEMU ENERGETYCZNEGO

sposób, w jaki produkujemy i zużywamy energię, jest główną przyczyną zmiany klimatu. Wiemy, że musimy jak najszybciej odejść od paliw kopalnych na rzecz energii ze źródeł odnawialnych, żeby ograniczyć emisje gazów cieplarnianych o połowę do 2030 roku i ograniczyć wzrost średniej temperatury do maksimum 1,5°C. W ostatnim dziesięcioleciu globalna moc zainstalowana energii odnawialnej zwiększyła się mniej więcej dwukrotnie, a koszty energii wiatrowej i słonecznej oraz akumulatorów spadły nawet o 85%. Choć trend rozwoju sektora energetycznego podąża w dobrym kierunku, tempo i skala nie są jeszcze na takim poziomie, na jakim powinny być. W ciągu kolejnych pięciu lat musimy potroić moc energetyki odnawialnej, dwukrotnie zwiększyć wydajność energetyczną, zelektryfikować 20-40% transportu lekkiego i zmodernizować sieci energetyczne, tak by transformacja energetyczna była szybka, zielona i sprawiedliwa.

2 TRANSFORMACJA SYSTEMU ŻYWNOŚCIOWEGO

produkcja żywności jest jedną z najważniejszych przyczyn utraty przyrody: zajmuje 40% wszystkich nadających się do zamieszkania gruntów, jest główną przyczyną utraty siedlisk, odpowiada za 70% zużycia wody i ponad jedną czwartą emisji gazów cieplarnianych. Potrzebujemy skoordynowanych działań, żeby zwiększyć skalę produkcji przyjaznej dla przyrody, zapewnić wszystkim ludziom odpowiednią ilość żywności, jednocześnie umożliwiając przyrodzie rozwój, ograniczyć straty i marnotrawstwo żywności, a także zwiększyć wsparcie finansowe i ułatwiać dobre zarządzanie między innymi poprzez przekierowanie dotacji szkodzących środowisku.

4 TRANSFORMACJA SYSTEMU FINANSOWEGO

przekierowanie środków ze szkodliwej działalności na modele biznesowe i działania, które przyczyniają się do realizacji globalnych celów w zakresie ochrony przyrody, klimatu i zrównoważonego rozwoju. Jest to niezbędne do zapewnienia, aby Ziemia dla przyszłych pokoleń nadal nadawała się do zamieszkania i rozwoju oraz była miejscem tętniącym życiem. W skali globalnej ponad połowa PKB (55%) – około 58 bilionów dolarów – jest w umiarkowanym lub dużym stopniu zależna od przyrody i zapewnianych przez nią usług. Niestety w naszym obecnym systemie gospodarczym wartość przyrody wyceniana jest na bliską zero. Finansowanie „zielonych” działań obejmuje mobilizowanie środków na rzecz ochrony przyrody i przeciwdziałania zmianie klimatu na szeroką skalę, zaś „zazielenianie” finansowania oznacza dostosowywanie systemów finansowych w taki sposób, aby realizowały cele w zakresie przyrody, klimatu i zrównoważonego rozwoju.

Transformacyjne rozwiązania dla przyjaznej do życia planety

OCHRONA PRZYRODY

- obszary chronione i inne
- większa równość i inkluzywność
- rozwiązania oparte na przyrodzie (*nature-based solutions, NBS*)

SYSTEM ŻYWNOŚCIOWY

- produkcja przyjazna dla środowiska
- zdrowa dieta o odpowiedniej wartości odżywczej
- ograniczenie strat i marnotrawstwa żywności

SYSTEM ENERGETYCZNY

- wycofanie paliw kopalnych
- energetyka odnawialna i efektywność energetyczna
- szybsza, bardziej ekologiczna i sprawiedliwa transformacja

SYSTEM FINANSOWY

- przekierowanie przepływów finansowych
- mobilizowanie środków finansowych, które pozwolą osiągnąć rzeczywiste efekty
- dostosowanie systemów finansowych

Od słów do czynów

Nie jest przesadą stwierdzenie, że to, co wydarzy się w ciągu kolejnych pięciu lat, zadecyduje o przyszłości życia na Ziemi. Mamy pięć lat na to, żeby skierować świat na drogę zrównoważonego rozwoju, zanim negatywne sprzężenia zwrotne związane z degradacją przyrody i zmianą klimatu zepchną nas na równię pochyłą ku niekontrolowanym punktom krytycznym. Cele globalne są wyrazem tego, gdzie chcemy się znaleźć i jaką ścieżką potrzebujemy podążać. Aby je osiągnąć, rządy krajowe i sektor prywatny muszą podjąć wiarygodne, mające pokrycie w rzeczywistości zobowiązania i plany.

Zbliżające się międzynarodowe konferencje dotyczące różnorodności biologicznej i klimatu (COP16 w Cali w Kolumbii w dniach 21 października – 1 listopada oraz COP29 w Baku w Azerbejdżanie w dniach 11-22 listopada) są dla rządów kluczową okazją do zwiększenia tempa i skali działań. Na obu szczytach rządy powinny zademonstrować zdecydowane działania i odważne przywództwo, czego wyrazem będzie opracowanie i wdrożenie ambitniejszych krajowych planów na rzecz klimatu i przyrody, zapewnienie większego publicznego i prywatnego finansowania działań o dużej skali, a także lepszego zintegrowania polityki i działań na rzecz klimatu i przyrody.

**Musimy odnieść sukces razem.
Mamy tylko jedną żyjącą planetę
i tylko jedną szansę, żeby ją ocalić.**

© 2024

Użyty papier pochodzi w 100% z recyklingu.
© 1986 Symbol pandy WWF – World Wide Fund for Nature (poprzednio World Wildlife Fund)
® „WWF” jest zarejestrowanym znakiem towarowym WWF. WWF, Rue Mauverney 28, 1196 Gland, Szwajcaria. Tel. +41 22 364 9111. Fax. +41 22 364 0332.

Dodatkowe informacje oraz raport w formacie PDF można pobrać na naszej stronie wwf.pl/petycje/living-planet-report-2024

